

БІБЛІОТЕКА „СВІТ І ЖИТТЯ”

Б. Ромен-Домазар

КОРЕЯ

УЧОРА Й СЬОГОДНІ

1951

Накладом В-ва „Світ і Життя”, Торонто, Онт.

ЛЕМКІВЩИНА

ЗАКЕРЗОННЯ

УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЧАСОПИС

бореться проти ганебного винищення одної з найкращих віток українського народу на Лемківщині й на всіх українських землях на Закерзонні.

Проголошує документи, як Москва разом з Польщею мордували безборонне українське населення на цих землях, як виселили тисячі українців з їх прадідної землі та як обернули Лемківщину в руїну й пустиню.

Річна передплата \$3.00

Адреса:

THE LEMKO COUNTRY

56 Stewart St. — Toronto, Ont., Canada

Telephone: PL 3907

БІБЛІОТЕКА „СВІТ І ЖИТТЯ”

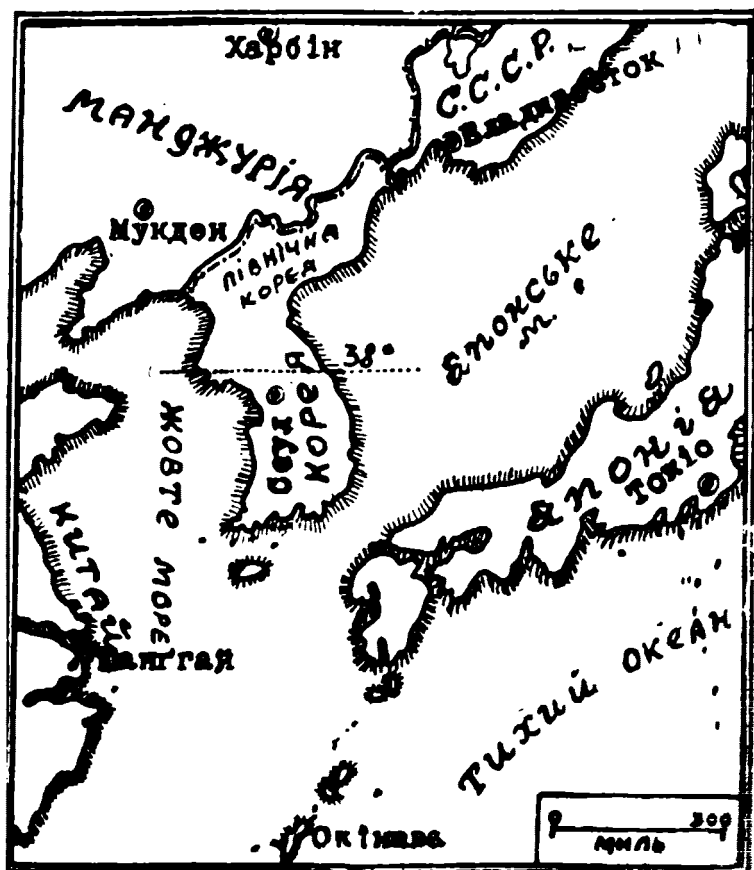
Б. Ромен-Домазар

КОРЕЯ

УЧОРА Й СЬОГОДНІ

Торонто 1951

Накладом В-ва „Світ і Життя”

ВСТУП

Друга Світова війна потрясла до основ не тільки Європою. Підземний гуркіт, що продовж п'ять довгих років зловісно перестерігав світ перед вибухом всесвітнього вулькану, сьогодні перемінився в отвертий рев гармат і гук від вибухів бомб, скиданих з літаків на Далекому Сході.

Перемога альянтів над Німеччиною в Європі і над Японією в Азії висунула на перший план дві потуги в світовому масштабі: приватного капіталу і політичної свободи, ЗДА, і потугу державного капіталізму та політичної диктатури, ССРСР. Обидві сили зустрілися в змаганні за панування над світом. Перший отвертий удар прийшов на Далекому Сході.

Спрямувавши всю свою увагу на справи американського та європейського континентів, чи врешті заняті внутрішньо-українськими спорами, багато людей не звернули уваги на події, (або навіть і зовсім їх не спостерігали), що розгорталися на Далекому Сході. Щойно военний галас, що зчинився ще не так давно на корейському півострові, привернув, може і несподівано для багатьох увагу до питання Далекого Сходу взагалі, а Кореї зокрема.

Боротьба двох світових потуг це, не як давніше боротьба за матеріальні, чи територіяльні здобутки. Ця боротьба має далеко глибший зміст і вона рішатиме про дальшу судьбу цілого людства; це — боротьба за формування нового обличчя світу, боротьба за душу людства.

Спірні проблеми Далекого Сходу — це фрагменти, і то фрагменти першорядної ваги, боротьби двох світів. Там, у гущі політичних, релігійних і господарських ускладнень найвиразніше схристилися впливи і шляхи потуг. Далекосхідний терен — один з дуже важливих від-

тинків червоно-російської експанзії. До вибуху Другої Світової війни Азія в більшій своїй частині була дійсною або більш чи менш замаскованою колонією європейських держав. Фактично тільки Китай і Японія були самостійними чинниками в міжнародних політичних життє.

Бажаючи zapewнити собі прихильність і допомогу азійських народів у боротьбі за скріплення японського імперіялізму та гегемонії в Азії, Японія приступила до війни з гаслом „Азія для азійців”. Це гасло розбудило й закріпило самостійницькі прагнення поодиноких азійських народів. Переслідуючи імперіялістичні цілі, Японія звернула вістря самостійницького руху народів Азії до боротьби проти колоніальних держав. І хоч сьогодні Японія з трудом двигається з руїн, тягар наслідків її довоєнної політики й політики з років війни сьогодні відчуває не одна держава, якої інтереси лежать в Азії.

В залежності від обставин і політичного хисту політиків кожна з зацікавлених держав реагує на події в Азії різно. ЗДА проголосили самостійність Філіпін і закріплюють самостійне життя в Кореї (радше в її південній частині); Великобританія рятує загрожені там позиції на свій лад, а Голляндія і Франція кривавляться в боротьбі з азійськими народами, за якими стоїть кривава тінь Росії. Зрозумівши і спритно підхопивши ситуацію в Індії, Великобританія вибила з рук противника атут у підсилюванні ненависти і боротьби між індусами та мохаммеданами. Індія і Пакістан покищо не втрачені для британської корони, хоч вони стали самостійними.

Колишню ролу Японії в Азії поступово старався перебрати на себе СССР. Згідно з вимогами сучасної політики Советський Союз ставав непримиримим ворогом „коляборантів” (особи, як теперішній президент Південної Кореї, Сингман Рі, які співпрацювали з демократичним світом і не давались зловитися на гачок советської пропаганди) в Кореї, або оборонцем „поневолених економічно”, „захистником” поневолених релігій та клас (Індія), то знову „оборонцем” поневолених малих народів у боротьбі за самостійність, чи врешті виступав проти американської окупації, яка, очевидна річ, не дозволяла на комуністичну анархію. Для СССР добрі всі методи, що наближують його до закріплення своєї влади в Азії.

Тому боротьбу на азійському континенті слід розглядати не як боротьбу за колоніяльні посідання чи ринки збуту, як це представляє комуністична і т. зв. „прогресивна” преса в світі, а головню — як боротьбу проти намірів СССР підбити цілий азійський континент і, поставивши його під свій диктат, кинути те роевище людства на підбій решти вільного ще світу. В такому світлі боротьба азійських народів, як і боротьба на азійському континенті взагалі вимагають цілком окремого підходу. Раніш чи пізніше усамотійнені азійські народи стали б жертвою комуністичної експанзії, як це вже сталось з Китаєм чи північною частиною Кореї, а зрештою чого доказом комуністична агресія на Південну Корею, Тибет, Індонезію чи врешті підготовка такої агресії на Індію. До того не можуть допустити не тільки ЗДА і Великобританія, але взагалі свободолюбні народи світу. Тим слід пояснити одностороннє попертя проекту ЗДА в справі відпору збройного нападу Північної Кореї, а опісля визнання агресором Китаю. Події в Кореї — це залізна консеквенція політичної логіки. Кореїська приповідка називає хвору людину „мішком з хворобами”. Таким мішком з хворобами є саме азійський континент, а найбільше небезпечною хворобою — це російський комунізм!

Упадок Японії приблизив на теренах Далекого Сходу дві потуги, віддалені до цього часу тисячами морських миль. У висліді випадків Другої Світової війни, коли ЗДА окупували архіпелаг японських островів, сталися беззаперечними панами Тихого океану, а навіть безпосередньо стали на азійському материку, окупувавши частину Кореїського півострова, ЗДА і СССР стали безпосередніми сусідами.

Коли в давніх віках Корея була ласим куском для Японії та Китаю, а опісля ще й для третього партнера — Росії, сьогодні по вибуттю з політичної арени, хоч би тільки покищо, Японії та Китаю, який стоїть під диктатом СССР, стала тереном розгри найбільших потуг світу — ЗДА і СССР. Колись Китай тримав при собі Корею як базу для оборони перед нападами Японії з одного боку і перед криловим оточенням Москви з другого боку. Японія йшла на підбій Кореї, щоб мати випадову базу в азійський континент, а одночасно здобути передпілля

перед Москвою. Росія (біла і червона) добивалася доступу до берегів океану й до незамерзаючих там взимку портів. Сьогодні на місце вибувших Японії та Китаю прийшов у протигагу Росії грізний партнер — ЗДА.

Корея — терен, з яким ЗДА в'язали і в'яжуть певні оправдані політичні надії, а одночасно терен, що не дає спокійно спати можновладцям у ССРСР. Це висунений поміст, з якого ЗДА можуть слідувати й впливати на події на просторах Азії, а ССРСР може простягати руку по Японію і острови Тихого океану, перебравши цілу Азію під своє панування, і забезпечивши за собою ті терени, маршувати з одного боку на підбій цілої Європи, з другого ж боку на підбій Америки.

Питання — хто формуватиме духа і обличчя нового світу, що народжується, або радше відроджується в Азії, стало гостро актуальне і воно властиво відтягало остаточне рішення на інших відтинках всесвітнього фронту.

Корея — одна з ключевих позицій в боротьбі, що зачалася не сьогодні, а тільки, що сьогодні ввійшла в свою рішальну фазу. І тому всякі потягнення на європейському континенті, які вони не були б — це тільки покищо маневрування на бічних рейках. Рішення залежатиме від потягнень на Далекому Сході і тому до безпосереднього удару двох потуг раніш чи пізніше там мусить прийти. У тому утверджують нас шораз більше події, що розгортаються з дня на день.

КРАІНА „РАННЬОЇ СВИЖОСТИ”

Корея (по корейськи Чьосен або Дай Ган, що означає „країна ранньої свіжості”) півострів, що на перший погляд виглядає — як невеличкий клаптик землі, висунений з азійського континенту в море, якому не варто б прикладати більшої уваги. Положена на берегах Східної Азії, між 34° і 43° північної ширини, займає 85,246 квадратних миль поверхні, що приблизно покривається з поверхнею британського острова. Довжина того півострова зносить приблизно 600, а ширина вагається між 135-150 миль.

Корейська суша розділяє Японське та Жовте моря, а від Японії відділює її тільки Корейська протока (приблизно 150 миль широка). На суші Корея межує з Китаєм (Манджурією) і на невеликому (10 миль) відтинку з СРСР. Майже весь кордон Кореї на півночі й на північному заході творять ріки. Найбільша ріка Кореї Ялу, котить свої синьо-зелені хвилі здовж корейсько-манджурського кордону на південний захід від гори Паекту, а від кольору її хвиль, корейці називають її Ам-Нок („Зелена Качка”). Взимку вона ціла скована льодами. На північному сході від Паекту випливає холодна ріка Тюмен, що розділює Корею від східної Манджурії та Сибіру. На північних кордонах Кореї є ще дві великі ріки, обі добрі до оборони: є це Чонгчон, яка вливається до Корейського заливу близько міста Сінанджу і друга довга на 247 миль Таедонг. Обі ріки сплавні для річкових невеликих кораблів. Гірські ріки з багатством мальовничих водопадів, стікаючи по спадистих порогах, криють в собі великий ще невикористаний запас гідроенергії.

У північно-східній своїй частині Корея гориста, особливо на побережжі Японського моря, де гори підходять до самих берегів моря. Можна сказати, що самий півострів починається високою, бо майже на 3,000 метрів, горою Паекту („Біла Голова”). На південний схід від Паекту тягнуться гори Чангпайк („Завжди Білі”). Згідно з корейським переказом, ті гори, що тягнуться вздовж східного побережжя, змінюли 99 разів свій напрям. На сході, де гори закінчуються обривисто, є декілька добрих

портів. На західнім побережжі гори спадають лагідно в море (Жовте) і там багато природніх портів, але їх ужиточність невелика із-за сильних бурунів, що там бувають. Хоч порівняльно корейські гори не дуже високі (в небагатьох місцях понад 2,000 метрів, отже приблизно, як у Західній Україні Карпати, то все таки вони стрімкі і характерні своїми гостроверхими гребенями. В напрямі до Жовтого моря гористі краєвиди переходять у хвилясті, локриті горбами низини і врешті рівнини.

Осередня частина Північної Кореї дика і скалиста й взимку панують там великі морози. Оселі там малі та майже ізольовані одні від одних. Туди проходить тільки один залізничний шлях з Сінанджу до Тсіан на манджурському кордоні. Доріг там дуже обмаль, а ті, що є, — примітивні. Багато з них вимощені деревом, пристосовані тільки для робітників, які працюють у лісах при вирубі дерева. Багато доріг і залізнодорожніх шляхів, виказаних на мапах, виявились останньо неіснуючими.

Хоч Корея висунена досить на полудне і її береги з трьох боків обливають хвилі моря, то все таки її підсоня більш континентальне, як океанічне. Це особливо стосується північної (гористої) Кореї, де в горах через пів року (від вересня до березня) лежить сніг. Зимою дмуть там з азійського материка холодні сухі вітри і в північній частині особливо суворі зими. Південь Кореї, країна горбо-винна, низинна і більше висунена в море, має підсоня м'якше, частинно підтропічне, подібне в більшості до підсоня південної Японії. Літа там гарячі, повітря пересичене парою і багато там дощів, особливо в місяцях липні та серпні. Теплі, вологі океанські мусони приносять у цю частину Кореї справжні тропічні зливи, в час яких ріки виступають з берегів і заливають врожайні низини, нищать людські оселі та дорібок жителів.

Саме географічне положення, а в слід за тим і підсоня, мали величезний вплив на формування рослинного та звіринного світів корейського півострову. Корея поєднує сувору красу тайги, де пишуться, вистрілюючи вгору, стронкі кедрі та модрина, красу скелястих гір, порізаних бурхливими ріками і бистрими потоками на півночі з красою родючих рівнин, зелених нив та квітучих садів і врешті з п'яним запахом пишних гаїв акацій та благо-

родного каштану чи вічно зелених, грайливих райдужними кольорами підтропічних рослин.

Північні гори все ще сьогодні покриті густими лісами, (хоч ті, колись непроходимі, ліси знищили частинно часті стихійні пожеги, частинно грабункова господарка окупантів), в яких переважають сосни, смереки, буки, косодеревина, клен-дерево й інші. В лісах виводяться тигри, леопарди, дики, вовки та багато іншої дикої звірини. Ще перед тридцятьма роками в Кореї виводилось стільки тигрів, що хтось сказав, що пів року корейці полюють на тигрів, а другу половину року тигри полюють на корейців.

Між південною та північною частинами Кореї є основні різниці не тільки в краєвидах природи та в підсоні. Між ними істотна різниця в характері господарства. Північна, гориста частина Кореї, менше заселена, (менш як одна третина всего населення Кореї), — це промисловий та гірничий осередок; південна, натомість, хліборобська частина Кореї покрита густо заселеними районами.

Найбільше місто Кореї, колишня столиця цілої країни до 1910 р. і стародавний центр корейської культури, важкий транспортний вузол — Сеул, мільйонне місто Азії (в 1946 р. — 1,141,000 населення). До вибуху війни в Кореї 25-го червня 1950 р. Сеул був столицею Республіки (Південної) Кореї, захоплений большевицькими корейськими військами в третім дні війни. Сеул, у часі окупації переіменований японцями на Кеджо — це серце південної Кореї. Лежить у підніжжю гранітових гір, з яких простягається чарівний вид на ріку Хан. Японці розбудували це місто, але побіч широких модерних вулиць і будинків, в бічних вулицях і вуличках цього міста можна ще стрінути дерев'яні чи глиняні примітивні житловища. Взагалі Сеул, як і інші міста Кореї — це мішанина далеко-східньої (головно китайської) та європейської архитектур. Вузькі, занечищені вулички з орієнтальними екзотичними базарами і ліп'янками (доми з глини) безпосередньо сусідують з величавими модерними державними будівлями, банками чи торговельними підприємствами при модерно розбудованих вулицях, критих асфальтом, на яких переганяються модерні автомобілі. Хоч і рідше на бічних вуличках теж ще вживаються як середника льокомоції. Портом для

Сеулу є віддалене від нього на близько 60 миль місто Чемульпо (понад 200.000 жителів) над Жовтим морем.

Другим з черги найважливішим містом Кореї це порт Пусан, якого назву японці змінили на Фусан, 400.000 жителів, порт, в якому можуть якорити кораблі великого тоннажу. Це найбільший і наймодерніший порт Кореї, звідки ще в 1592 р. корейці вислали проти японців перший в світ опанцирений корабель, що стріляв вогнем. В цій війні став він головним портом збройних сил ЗДА і ОН в Кореї. Пусан був важною базою японської військової флотії в час Другої Світової війни. Саме місто Пусан і його околиця мають прикмети природної фортеці і завжди він був твердинею корейців проти Японії, яка часто пробувала покорити собі Корею. Від нутра країни охороняють його високі узгір'я, а при вході до пристані лежить невеликий острів Мок По. Кожний корабель, що причалює або відчалює з Пусану мусить плисти через дві досить вузькі протоки між островом і континентом. Береги тих проток високі та скалисті. Тому то сьогодні Пусан відіграє таку важну роль. Японія зробила з Пусану свій головний пункт входу до азійського континенту і розбудувала його гавані та вивінувала модерним влаштуванням та спорудами. Пусан скоро розростається, про що свідчить стан населення: перепис з 1940 р. виказував ще 250.000 жителів, в червні 1950 р., себто безпосередньо перед вибухом корейської війни це число майже подвоїлось. Пусан — це не тільки добре розвинене портове місто з модерним влаштуванням, але й головний залізничний вузол.

Крім того порт отриманий каблем безпосередньо з Японією, а положений на полуднево-східній вершці корейського побережжя віддалений тільки 135 миль через Корейську протоку від японського порту Шімоносеки на острові Гоншу. Пусан є теж важним промисловим осередком: є там рафінерія нафти, скупчена текстильна промисловість, фабрика газу, фабрики сірників, гумових виробів, мила і ін. До розбудови і модернізації порту Пусан приклали рук головні японці в час окупації Кореї.

Пйонгянґ, близько 340 тисяч населення, найбільше місто північної Кореї і адміністративний центр т. зв. Народньо-Демократичної (Північної) Республіки Кореї. Морським портом для Пйонгянґ є Чіннампо. Пйонгянґ з

околицею являється головним центром добування вугілля і залізної руди, а так само важним вузлом залізнодорожних і битих шляхів Північної Кореї. Через Пйонгянг проходить головний залізнодорожний корейський шлях, що лучить Пусан-Сеул з кордонним містом Сінуйджу при устю ріки Ялу і далі провадить до Манджурії. Пйонгянг має теж добре połącення з Вонсаном на південно-східнім побережжі. Сінуйджу є вихідною брамою до Манджурії. Це місто połącене з Манджурією мостом на 3,000 стіп довгим і він є одиноким місцем переходу з Кореї до Манджурії.

Місто Taery має 269 тисяч населення; Інчон понад 215 тисяч, а крім того над Японським морем (на північно-східнім побережжі) порти: Чонгчин і Надчин (Расін). Чонгчин — 50 миль від кордонів СССР — це друге промислове місто (200.000 населення) Північної Кореї. Це один з найліпших портів на берегах Японського моря (не замерзає, як і Надчин). Причалюють туди великі океанські кораблі. Там же працювала модерна сталеливарня. Цей порт połącений залізницею з Харбіном, Тюменом, Ворошиловим і Владивостоком. У другому напрямі, себто на південь, Чонгчин połącений залізницею з Вонсаном, Сеулом і Пусаном.

У Надчині (тільки 105 миль від Владивостоку), який розбудували й модерно вивінували японці, є причали для великих кораблів і під'їзна залізнична лінія. Він połącений залізницею з Харбіном та Тюменом і числить близько 50.000 населення.

Оба ці порти, Чонгчин і Надчин, є торговельними вузлами, в яких перевантажувано транспорти сухопутніх шляхів (залізниць) на морські (кораблі) та навпаки. Оба ці міста заповнені портовими майстернями та магазинами. До упадку Японії були вони найбільше небезпечними японськими форпостами проти СССР.

ПРИРОДНІ БАГАТСТВА І ГОСПОДАРСТВО

Природні багатства Кореї є так само, як і рослинний чи звіринний світи, різноманітні й величезні. В надрах корейської землі криються багаті поклади корисних копалин. Родючі ґрунти рівнин і тепле вологе підсоння на півдні дають багаті врожаї цінних південних культур, а морські води багаті рибою і різними морськими тваринами.

На низинах, себто в південній Кореї, кожний шматок землі оброблений і тим самим густіше там заселення. Саме там знаходиться більшість підприємств харчової промисловости. Гірські полоси північної Кореї дуже рідко заселені і майже не обробляються. За те там є основні гідроенергетичні, мінеральні та лісові багатства, як теж головні підприємства важкої промисловости. Корея має найбільші з усіх країн Далекого Сходу, за винятком хіба Манджурії, поклади вугілля і взагалі мінеральних багатств, що й стало її історичним прокляттям. Вся промисловість зкупчена в Північній Кореї; там є близько 75 відсотків всієї індустрії цілої Кореї.

Індустріалізацію країни на широку скалю започаткували японці в час окупації. Згідно заповідань Американського Географічного Інституту, японці ще до вибуху II. Світової війни побудували там фабрики вартости 2 мільярдів доларів. Бажаючи поширити свою військово-промислову базу, японці організували в Кореї розробку корисних копалин (руди заліза, золота, міді, алюмінію, вольфраму і ін.), побудували там чимало різних фабрик, як фабрики хліборобських машин, моторів і багато різних заводів, у тому числі сталеливарних, металургічних і хемічних.

Промисловість північної Кореї зосереджується передусім в п'яти центрах: на півночі в Сінгіш, в районі Пйонг-янґ, Вонсан, Гунґнам та на сході в Шунсен. Всі ті осередки зазнали під кінець Другої Світової війни великих знищень, бо японці не хотіли передавати в руки советів побудований ними промисел. Вони нищили цілковито, або принаймні старались ушкодити ті фабрики перед своєю капітуляцією (1945 р.). За тодішніми інформаціями, японці мали знищити вповні 19 дуже важких фабрик, а близько 50 ушкодити. Щойно теперішня війна в Кореї виявила, що ті

інформації не були вірні, а розповсюджували їх навмисне совети, бо, напр., хемічні фабрики в Гунгнамі, (що їх мали бути знищити японці), працювали безперебійно, а крім того були ще й розбудовані. Вони саме стали об'єктом налетів американських важких бомбардувальних літаків.

В трикутнику Пйонгянґ-Чіннампо-Кіоміпо розвинений промисел перерібки вугілля, виробів машин і моторів, обробки сталі та заліза, як теж знаходяться там скляні гути. Японці побудували там теж фабрики літаків. Продукція сталевих виробів, перерібка антрациту та продукція синтетичної нафти зосереджені в районі міст Чончин, Сончин та Йонган. Крім того на корейсько-російському кордоні в малому містечку Аоі, звідки тільки 80 миль до Владивостоку, побудовано фабрику синтетичної нафти.

Вже в 1947 р. Північна Корея мала в своїм розпорядженні 822 військово важливих фабрик. Совети розбудували там заводи, на яких просліджувано можливості виробу атомової бомби. Взагалі північна частина Кореї є найбільш індустріялізованим сектором цілої Східної Азії.

У Північній Кореї знаходиться 85 відсотків усіх добуваних на тому півострові мінералів. З 22 копалень вугілля, які в 1944 р. давали річно 1.566.468 метричних тонн вугілля, на півдні є тільки 5 з видобутком річно 24.161 тонн (в 1946 році). З 7 фабрик штучних погноїв Південна Корея має тільки 2, хоч сама ця частина країни хліборобська і найбільше вживає тих штучних погноїв. Майже всі більші цементові заводи знаходяться на півночі. Це все саме сприяло розвиткові промисловости в Північній Кореї і не диво, що Північна Корея була для ССРСР доходовою позицією.

З гірництва, що становить головну галузь господарства Кореї, особливу увагу звертає вугілля, якого там декілька гатунків. Запаси антрацитного вугілля оцінювано в 1939 р. на 1.340 мільйонів тонн, а запаси іншого роду (м'якого) вугілля на 410 мільйонів тонн. Продукція золота (поклади в північній Кореї) досягала в 1930 р. вартости 50 мільйонів доларів і становила 3 відсотки всієї продукції золота світу. Продукція графіту виносила перед війною 30 відсотків всієї продукції графіту в світі. Японці побирали з Кореї половину всего потрібного їм вольфраму. Поза тим Корея має багаті поклади залізної руди, срібла, міді, оліва, цинку, ніклю, мангану, алюмінію, літію і багатьох

інших мінералів, яких начисляють там 113 гатунків.

Продукція електроенергії оцінюється приблизно на 5.000.000 кіловатів. В цій ділянці Корея перевищає Францію або Італію з передвоєнних років. Над рікою Ялу і вздовж допливів ріки Тюмен японці побудували гідроелектричні фабрики, звідки ціла Корея в 90 відсотках заосматрювалась електричною енергією. Цю саме електричну енергію большевицька Північна Корея враз із советськими окупаційними властями відтяли були від південної і те саме в останньому часі спричинило було сильний занепад індустрії Південної Кореї. (Так само припинено було доставу сировин з Північної до Південної Кореї). На півдні продукція електроенергії виносить приблизно 70.000 кіловатів тоді, коли там потрібно коло 200.000 кіловатів. Американська окупаційна влада (військова адміністрація) старалася частинно розв'язати питання електроенергії на півдні, але її наявна продукція далеко не вистачала для місцевої продукції.

Продукція шовку дійшла в Кореї так високо, що під тим оглядом дорівняла вже Японії.

Не можна сказати, що південна Корея не має зовсім промисловости, але — коли говоримо вже про поромисловість південної Кореї, то слід мати на думці тільки легку промисловість. По цілій південній Кореї розкидано багато дрібних фабрик і фабричок (виріб паперу, посуду, скла, мила, сірників, перерібки харчових продуктів і т. п.). Головними індустріями південної Кореї є текстильна і гумова. Але загально про південно-корейську індустрію можна сказати, що вона не покриває потреб місцевого населення, зрештою те саме можна сказати про сільсько-господарську продукцію на півночі. Внаслідок поділу Кореї потерпіло сильно сільське господарство Південної Кореї, бо вона не мала штучних навозів, які виробляються на півночі. Через те управна площа землі змаліла і виносить тепер яких 67 відсотків управної площі з 1940-44 рр. Внаслідок того змаліла теж сільсько-господарська продукція. Недостачу штучних погноїв усунено великими імпортами з ЗДА і в останньому часі перед агресією Північної Кореї управна площа і продукція почали знову зростати.

Риболовля належить до найважливіших галузей господарства країни. В 1939 р. продукція риби в Кореї займала

третє місце в світі. В морях, що обливають Корею, начисляють 75 гатунків їстівної риби. Але Корея відчуває брак фабрик для консервування риби й через те їй важко конкурувати на світовому ринку з іншими країнами.

Та все таки перше місце в народньому господарстві Кореї займає сільське господарство. Понад 80 відсотків населення Кореї живе з рільництва. В північній частині Кореї управляють ячмінь, просо, овес, сойові боби і риж. В південній натомість Кореї управляють пшеницю, риж, бавовну і тютюн. Продукція рижу становить 58.9 відсотків всіх інших сільсько-господарських продуктів і ставить Корею на четвертому в світі місці між продуцентами рижу. Хоч риж, як такий, має надзвичайне значення в житті країни, все таки СССР не вагався з самої північної Кореї, яку окупував, забирати річно 300.000 тонн того харчового продукту.

З інших культур управляють ячмінь, пшеницю, квасоліс, просо, сою, овочі, тощо. В Кореї замало молочного та тяглого скоту. Взагалі скотарство тут дуже мало розвинене і має виключно допоміжне значення. Праця виконується переважно людськими силами. Транспорт відбувається звичайно на людських плечах (корейці дуже витривалі) або візками, які тягнуть люди.

Сільсько-господарські знаряддя, яким корейський рільник обробляє ріллю, дуже примітивні, але рільники Кореї мають у сільському господарстві великий досвід і чесно працюють на ріллі. За часів японської окупації більша частина землі належала японським багатіям так, що 70 відсотків рільників мусіли в них орендувати землю, віддаючи власникові звичайно від половини до третини врожаїв. Самостійні рільники не були багаті, бо звичайно на сім'ю припадало не більше, як три акри ріллі, до того вони були так обложені податками, що ледви могли вижити родину.

Одним з перших декретів американської окупаційної влади заборонено було контролю цін і раціонування харчів. Це саме, а крім того безробіття, викликане браком праці в фабриках залежних від електроенергії північної Кореї і від її сировин (стриманих советськими окупаційними властями, а опісля советським режимом Північної Кореї) стали причиною розквіту чорного ринку і джере-

лом постійних неспокоїв та невдоволення. Советські агенти і місцеві п'ятиколонники мали приготовану почву для своєї злочинної підривної роботи. Американська військова влада вправді переводила в Південній Кореї земельну реформу, але дуже повільно так, що загарбані японськими поміщиками землі властиво остали й надалі в їх руках. В Північній Кореї в 1947 р. советська влада перевела досить радикальну земельну „реформу”. Вправді передано землю селянам, але не на їх власність, а тільки на тимчасове користування. Таким чином селянин у Північній Кореї жив під постійною загрозою втрати свого наділу, якщо не буде сліпо виконувати наказів комуністичного режиму.

Загально взявши — Корея завжди, чи як незалежна країна, чи під японською окупацією, становила економічну цілість і тому поділ Кореї був шкідливий і неприродний під кожним оглядом, а вже найбільше під господарським, бо обидві частини себе взаємно доповнюють. Промислова Північ продукувала електричну енергію, мінерали, доставляла дерево, полуднева Корея — харчі. Не диво, що Південна Корея не була самовистачальна і для ЗДА становила джерело сталих видатків. Поширення управної площі через наводнення пустарів і поліпшення методів управи ріллі можуть зробити Південну Корею поважним експортером сільсько-господарських продуктів.

Вільна закордонна торгівля Кореї майже не існувала ані за часів японської окупації, ані зараз по війні. Перед війною весь корейський імпорт і експорт обмежувались до двох країн: Японії та Маньчжурії і находилися виключно в руках японців. По війні 1947 р. торгівля з Південною Кореєю була відровлена, але на обмінній базі, бо південно-корейська валюта не була допущена до міжнародної виміри. Всю торгівлю контролювала американська окупаційна влада. Пізніше закордонну торгівлю перебрав південно-корейський уряд, але важко було щонебудь зробити, бо країна вимагала наперед господарської відбудови.

Сама відбудова йшла помалу, бо з політичних причин Південна Корея не користалася ані з допомоги, ані з позичок міжнародніх допомогових і фінансових організацій. Головну допомогу Кореї давала Америка, яка в різних формах доставила Кореї всякого добра на суму близько пів більйона доларів. (Це до часу вибуху війни в 1950 р.).

НАСЕЛЕННЯ

Корея — це герметично замкнене королівство — так дехто хоче називати цю країну, зрештою ця назва до недавнього часу, себто до вибуху війни в 1950 р. була зовсім виправдана. Довгі часи японці знеохочували всіх чужинців відвідувати Корею і за винятком хіба місіонарів було декілька чужинців, які добре знали б Корею та її населення, — тим більше, що й мова корейців багато трудніша від китайської і утруднює безпосереднє порозуміння з самими корейцями на їх рідній мові.

Корея числить близько тридцять мільйонів населення (за переписом з 1946 р. було 27.200.000), з чого в Північній Кореї живе понад 9 мільйонів, решта в Південній Кореї. Якщо брати до уваги саму Північну Корею, то найгустіше населені райони у північно-західній частині.

Расово корейці определяються до туранської сім'ї народів. Вони високого росту, вищі від японців чи китайців (їх височина доходить пересічно до шість стіп), мають довші лиця з сильним заростом та регулярними чертами, брунатні очі та чорне волосся. Мова корейців аглюнативна, має багато суфіксів і через зміну суфіксу можна одним словом висловлювати різні почування. Деякі суфікси вживаються тільки в письмі, інші знову тільки в слові. Вона не має нічого спільного з китайською чи японською мовами, а радше споріднена з фінською, мадярською чи турецькою. Письмо подібне до китайського. Приблизно 1500 років своєї історії вживали вони китайське письмо, що є дуже складне, а тим самим і трудне до вивчення (понад 45.000 знаків!). Опісля корейці створили своє власне фонетичне письмо, що мало спершу близько 200 знаків, а пізніше його ще більш упрощено і сьогодні корейське письмо має тільки 26 літер і вважається тепер найбільш фонетичним письмом світу.

Корейці — це наскрізь індивідуалісти й гарячі патріоти. В них сильно вкорінена любов до природи і багатства краєвидів батьківщини, що дало підставу й тематику багатій поезії та літературі. Здається, що предки сьогоднішніх корейців привандрували з північної Манджурії. Вони переважно монголоїди з деякою домішкою півден-

ної крові, правдоподібно маляйців. Відомі скрізь — як вправні спортсмени і в час олімпійських ігор в Берліні 1936 р. здобули в марафонському бігу для Японії дві медалі (золоту й бронзову). Характером вони теж відмінні від китайців. Це миролюбний нарід. Корейці не люблять галасу, а галас, який завважується по містах Кореї, а особливо в її столиці Сеулі витворюють чужинці: китайці, японці, американці чи врешті європейці. Про їх миролюбність свідчить факт, що впродовж своєї більше, як 2-тисячної історії (самі корейці твердять, що їх історія сягає більше, як 4.000 років), ані разу не займали сусідських земель, а війни провадили тільки в обороні своєї батьківщини. Перед новими ідеями вони радше замикалися в своїх кордонах.

Спокій і безколірність корейського народу має свій корінь в давньому звичаю: тільки цісар мав право розмальовувати свою палату в різних кольорах і тільки родина цісаря мала право носити різноколірове вбрання. І тому саме Корея так дуже відмінна від сусідних їй Китаю, Манджурії чи Японії.

Довгі роки боротьби з чужинцями за існування зродили в корейців недовір'я і ненависть до всіх загалом чужинців. Своєрідне в них поняття націоналізму: вони ненавидять всіх чужинців, в яких бачать тільки ворога та загарбника і ще так недавно, бо в 1880 р. можна було стрінути на шляхах Кореї написи: „Якщо стрінеш чужинця --- вбий його! Хто втримує приязні стосунки з чужинцем, --- є зрадником батьківщини"! Очевидна річ, що сьогоднішня війна зовсім не сприяє зміні наставлення корейців до чужинців. Загарбницька і облудна політика совєтської Росії може тільки поглибити цю ненависть. Але недовір'я, ненависть, злоба, підступ і т. п., що в час окупації чужинцями були виправдані, ввійшли в кров і в кість корейців, сьогодні в відновленій вже Кореї ті прикмети знайшли свій вислів у стосунках корейців між собою самими.

Людність Кореї — це старинний культурний нарід з високо розвиненою старинною літературою та мистецтвом. Сьогодні про Корею і культуру її населення менше знається, як тому 50 років, коли то преса цілого світу багато розписувалась про культуру й цивілізацію тієї екзотичної та цікавої країни. Притокою до того стала міжнародня

вистава в Парижі 1900 р., на якій окрему увагу звернув був на себе корейський павільйон. Він був відзеркаленням однієї з заль старинної палати в Сеулі. В павільйоні виставлено оригінальні твори мистецтва, тканини, античні строї і давні корейські друки. Саме ті друки викликали в світовій opinіi таке велике зацікавлення.

Виявилося, що корейці вже від 1056 р. видавали цілі друковані книжки, але не за допомогою складаних черенок, тільки за допомогою дошки, в якій вирізувано текст книжки. За короля Мам Йонга видано друком 9 томів буддійських канонічних книг; на жаль, ані один примірник того цінного видання не доховався до наших часів. Натомість на згаданій виставі в Парижі виставлено інші старинні друки: саме Розмови Конфуція (друковані між роками 1317-1324), книжку буддійських молитов з 1361 р., таблицю реформатора Тріпїтакї з 1368 р. та історію трьох королівств (Кореї, Японії та Китаю) з 1644 р. Вже в XVII сторіччі в Кореї друковано досить багато, з яких більшість були рільничі книжки, з магії та календарі. Увагу звертала книжка „Тайні філософічні поучення”, друкована в трьох рівнорядно мовах: корейській, японській і старо-індійській (санскриті). Багато книжок були теж ілюстровані дєворитами.

Упрощене корейське письмо зробило книжки доступними для широких корейських мас, що саме стимулювало розвиток культури й цивілізації в Кореї в той час, коли в Японії та Китаю було це можливе тільки невеликому числі вчених і інтелігентів.

В р. 1567 вийшла друком перша корейська газета „Газета Сеулу”, що поміщувала урядові зарядження, календарні відомості, свята і т. п. На тій самій виставі в Парижі Корея запроєзентувала 48 ілюстрованих томів рукописів з XVIII ст. Рукописи докладно ілюстрували життя тої епохи.

Корейці залюбки вчатьсє. Від 1945 р. навчання в школах вільне для всіх, а назва „вчитель” найвищий титул, який мужчина мужчині може надати. Колись корейці були народом аристократично вихованим. Багато дєчого перєняли від них самі японці.

Як вони самі твердять, уже коло 1405 р. мали вони свою енциклопедію, свої друковані часописи, було їм знанє

відливання металевих літер та складання з них тексту (знали на 50 літ скорше, як Гутенберг винайшов черенки), як теж астрономічну обсерваторію. У своїх домах, покритих щоправда соломою, корейці вже від кількох соток років користувалися своєрідним центральним (паровим) чагріванням т. зв. ондоль, використовуючи тепло із звичайних кухонних печей. Це тепло перепроводжують вони рурами з кухні під каміння, на яких поставлені підлоги кімнат і воно нагрівало каміння та землю під домами в час гострої зими. Крім того корейці дістають тепло в своїх домах від вогню, який горить безперебійно в кухні цілий день, бо ледви скінчено варити страви для родини, як на чергу приходить варення корму для домашнього скоту.

Корейський адмірал Ісун Сін перший в світі вжив у переможній війні проти японців кораблів, вкритих панцирними плитами, а самі ж кораблі були озброєні зброєю, що зикидала вогонь на ворога. В XIV ст. корейці винайшли і пристосували до вжитку самопрядку, а в XV ст. геодезичні інструменти.

Вірні традиціям своїх батьків корейці визнають патріархальну систему, цілковито підпорядковуючись голові родини. Згідно з тією традицією корейські жінки не мають жодного значення, а народини дочки для родини рівнозначне з нещастям. Дівчина тратить з хвилиною шлюбу своє ім'я, стає немов би частиною інвентаря мужа. Вона стає покірною служницею мужа і свекрів. Неплідність, але тільки в жінки, є переступством, а відіслання жінки під якимнебудь претекстом додому її батьків є усталеною формою корейського розводу.

Заховання старинних звичаїв проявляється теж в одягу, який звичайно невибагливий. Більшість корейців носить давній китайський одяг, що має за собою вже понад 1.000 років існування. Одинока столиця Сеул відрізняється одягом населення, бо там більш уживаний модерний, європейський одяг, хоч жінки ще й там тримаються своєї старинної народньої ноші. Корейська ноша — це білий одяг, довгий у роді тоги з кокардою на грудях. Замужні жінки носять на головах хустки, одружені чоловіки чорні тверді капелюхи з кінського волосіння та широкими крисами. Ношення широких капелюхів згідно з народнім переказом має свій початок у старині. Як говорить пере-

каз, — один із старинних володарів Кореї видав наказ, щоб усі його підвладні носили широкі капелюхи, що на його думку, мало перешкаджати тайним розмовам (шептанням), а не маючи змоги говорити собі „на вухо”, притупивши голову до голови (широкі криси перешкаджали в тому!) володар хотів себе тим робом забезпечити перед конспірацією та бунтом.

Дівчата носять широкі шаравари і камізольки; вони скоро дозрівають. Вже на десятому році життя виходять вони заміж. Справа одруження в Кореї зовсім проста, зрештою як і взагалі на цілому Далекому Сході: чоловіки купують собі жінок. Нежонатих мужчин понад 17 років майже нема. Як наказує традиція — по шлюбі молодий остається в домі своїх свекрів через три дні, а щойно опісля забирає жінку до дому своїх батьків. Урядово кореець є повнолітним тільки тоді, коли оженився. Навіть, щоб він був 70-річним старцем, а не бувши жонатим, має дуже мало впливу, а ще менше до говорення.

Подружжя звичайно в'яжуть родичі, бо кандидати в подружний стан є ще дітьми. В більшості корейські дівчата гарні. Ще перд японською окупацією дівчата звичайно не учились в школах, але за те заправлялися в усяких домашніх роботах. І навіть серед найбідніших верств дівчата учились своєрідної етикеті, головню як елегантно сидіти.

Білий кольор у Кореї вже від сірої давнини прийнятий як жалібний кольор по володареві або членах родини. А що по смерті короля жалоба обов'язувала через 30 років (по членах родини 3 роки), то з часом білий кольор прийнявся як загально вживаний. Коли японці окупували Корею, в своїй скрупулятності обчислили, що корейські жінки річно витрачують 3 більйони годин на прання і спорядження білизни, а через те втерлося поняття, що корейці менше працюють, як японці, бо вони не хочуть забрудити свій білий одяг. З тих причин японці старалися спершу порадами, опісля під примусом впровадити темний одяг, але ті заходи не увінчались успіхом.

Більшість корейців — це селяни, що живуть по оселях розкиданих між горами й горбами, але вони багатші від китайських селян. Харчування невибагливе і базується на рижі, який їдять двічі в день, і на китайській капусті, званої „кімчай”, що стала національною стравою Кореї, а яку

приправляють рибою, цибулею, червоним перцем і маринують через декілька місяців. Особливо китайці в Кореї делекуються сочевицею, а до повноти прохарчування обильно вживають мучних страв, як теж багато ярини та овочів з власних городів і садів. Пропадають вони за м'ясом кита, що в смаку має бути подібне до волового м'яса. Багато корейських овочів знані на заході. М'яса вживають мало і ховають його на час важких робіт у полі. Риба становить поважну частину прохарчування. Крім цього вживають гречку, кукурудзу й ін. Чай майже незнаний, хоч у інших ділянках Китай має великий вплив у Кореї. З напитків натомість досить поширена рижова вода („саке”), приправлена шкірками помаранч, а так само головню в сезоні Нового Року поширений напитек роблений з дикого меду і овочевих соків з горішками. Харчі подаються на малих і низьких індивідуальних столиках. До столиків засідають на долівці, схрестивши під собою ноги. На столиках наставляють велике число різного роду начиння.

Як білий одяг корейців колов в очі японців, яким йшлося про те, щоб населення підбитої ними країни не витрачувало даром енергії та часу, так потрібних для праці в користь окупанта, не менше колов очі японців другий корейський звичай. За віковічною корейською традицією корейці кормлять скот вареною поживою. Отже з тим пов'язана знову витрата дорогого часу, а при тім непотрібне зужиття опалового матеріалу.

Корейці приязні та гостинні. Коли кореець запрошує когось в гостину до свого дому, сам по нього виїжджає і після відвідин сам відвозить з поворотом. В час прийому забавляє гостей дамська прислуга або „кейзанг”. Це жінки, які беруть за це спеціальну платню. Вони беруть участь в різних родинних святах і торжествах. Якщо „кейзанг” вміє ще співати й танцювати, (а корейські танці дуже скомпліковані), тоді за свої послуги дістають більшу платню. Особливо цінені ті „кейзанг”, які знають чужі мови і вони більш платні. Дамська прислуга — це одинокі істоти на таких родинних святах, які завжди усміхнені та веселі.

Заховування традиції проявляється теж в звичаях домашнього життя. Звичаї ці сьогодні оригінальні, бо датуються тисячеліттям. Засадничо дім хоч би й найбільш

шого корейця ділиться на три частини: дві кімнати окремі для жінок і чоловіків і врешті спільна кімната, в якій перебуває чи працює ціла родина. Перед входом до дому кореець скидає на порозі взуття і щойно так входить до кімнати, якої підлога застелена звичайно жовтим наоливленим папером. В кімнатах мають мало меблів, а сплять на дерев'яних подушках.

Від'ємні черти характеру є теж знані корейцями. Вони вперті й дехто хоче прирівнювати їх впертість до впертості їх мулів. Таксамо вони є авантюристами, а при тому вони жорстокі і це саме використовувало советське НКВД, як теж і японці в Другій Світовій війні, назначаючи їх вартівниками таборів воєнно полонених. Ця традиційна жорстокість проявляється в теперішній війні. Тридцять і декілька років боротьби з японським окупантом закріпили в корейців жорстокість і облудність, що практиковано в час важкої неволі й тоді вважалося це чеснотами в поступованні супроти ворога. Але ці самі прикмети проявляються і сьогодні не з меншою силою супроти себе самих.

Хоч сьогодні вулицями проходяться вже разом чоловіки й жінки, то все таки старий ще кореець, стрівши жінку на вулиці, знижує скромно очі в долину, як це наказував давній звичай.

З давніх часів корейці визнавали буддаїзм з культом шаманізму та демонізму. Попавши під сильніший культурний вплив Китаю, перебрали за офіційне вірування конфуційнізм. Насправді ніяка релігія не має великого впливу на духовність корейців; вони ставляться байдуже взагалі до релігій та тонуть у забабоні та безлічі різних передаваних ритуальних звичаїв.

Місійна праця християнських місіонарів натрапляє на великі труднощі, бо корейці, хоч і вірять у „гоналім” — володаря неба, але завинятком віри в призначення і страху перед духами, в ніщо більше не вірять. Віра в призначення в Кореї така сильна, що її дотепер ніщо не було всилі зникнути. Основною правдою для кожного корейця — це легенда про бабуню при веретені „Макогальмі”, яка на зразок греських папок пряде нитку життя кожної людини. Жодна людина не всилі змінити того, що в книзі життя її написано. В тім сенсі загально поширена в Кореї легенда:

Один молодець був такий вбогий, що навіть не мав за що купити собі жінки, щоб зажити повним життям людини. В розпуці пішов він на самоту в гори і там так довго щиро молився, доки йому не з'явилася сама Макогальмі. Вислухавши безперервних молитов нещасливого і зрозумілого молодця, наказала йому піти три милі від місця його молитви, бо там у селі саме народилась для нього жінка. Маючи тоді вже двадцять років, не міг цей молодець зрозуміти, як новонароджена дівчина може стати його дружиною, бо в такому випадку мусів би чекати принаймні ще з десять років. Але призначення — призначенням!

Розпука молодця не уступила, а ще більше зростала. Ніччю закрався він до дому новонародженої дівчини і встромивши ніж дитині у груди, сам пішов у гори і став пустельником. Блукаючи по горах упродовж 20 років, стрінув він одного разу старшу жінку, яка була теж ще незамужня, отже нагода, з якої не міг не скористати пустельник. Звінчавшись з нею, побачив одного разу на грудях своєї дружини близну з давньої рани. Жінка розповіла цілу свою історію, яку знала від своєї мами, а саме, що в день її народин до хати закрався якийсь волоцюга, який пробив її ножем. Отже — молодець не минув свого призначення.

Наука Христа вчить, що за свої вчинки людина відповідальна і вона може ними керувати, а не її призначення. Тому саме праця християнських місіонерів в Кореї досить утруднена, бо для неї нема зрозуміння в корейців.

Нагі гори Кореї повні могил. Найкращі місця займають померші, але не тому, щоб корейці шанували своїх померших. Ні, вони радше їх бояться, ніж шанують чи люблять. Вони вірять, що мерці можуть мститися, а особливо мститися за погане місце під могилу, чи за погане сусідство з іншим небіщиком. Корейці вірять, що такий невдоволений небіщик зсилає хвороби чи взагалі нещастя на родину. З такою морокою з небіщиками не легко жити корейцям, але в тій вірі втримують їх жреці-шамани, які з цього користають. Не диво отже, що найкращі місця в Кореї — це цвинтарища. Стосується це, як до гір, так і до приватних городів чи парків.

Християнська релігія прийшла до Кореї з Китаю, а запровадив її такий кореець Сен-Хуні, який прийняв християнство в Пекіні 1784 р. Вимога залишити культ батьків, який глибоко вкорінений в Кореї, не сприяла поширенню християнства, а навпаки; християн почали переслідувати. Та все таки, коли 1795 р. прибув до Кореї перший місіонар, по національності китаєць, Тай-Ю, в той вже час у Кореї було близько 4.000 християн-католиків. Завдяки його місійній праці число християн сильно зросло. Коли по 10-ти роках його місійної праці він упав жертвою вбивства, католиків начислювано вже близько на 10.000. Зпочатку переслідування християн мало випадковий характер, а щойно з р. 1801-им датується систематичне переслідування.

По смерті місіонаря Тай-Ю через 30 років не було в Кореї жодних місіонерів. Пізніші місіонарі-чужинці, які прибули в 1836 р. теж падали жертвою вбивств. Так само замордовано першого корейського місіонаря Андрея Кім, у рік по його повероті з чужини до Кореї. Зі смертю Чуль Тсуна 1864 р. припинилася пряма лінія династії Лі, а царем проголошено малолітнього Лі-Хі, в якого імені Кореєю правив як регент його батько Тай-Вень-Гун. До влади тоді прийшла партія наставлена вороже до всього чужоземного. Хвиля переслідувань християн не вгавала, а ще більше посилювалася. В 1866 р. страчено єпископа Берніє і всіх місіонерів, які з ним прибули. Франція відрядила тоді була три кораблі з десантним військом, щоб покарати винуватців страти християнських священиків, але експедиція закінчилася невдачно, а це саме ще більше підсилило переслідування християн. Щойно в 1880 р. корейська династія загарантувала релігійну свободу. В 1925 р. Папа Пій XI проголосив блаженими 76 корейських мучеників. Сьогодні можна стрінати багато християн-корейців, які можуть похвалитися предками-мучениками. У цілій Кореї нараховують тепер близько 700 тисяч християн, з чого більше як половина протестантів. Понад 200.000 католиків жило в Південній Кореї. Католицька церква мала там останньо двох апостольських вікаріїв (єпископів) і трьох апостольських префектів. Католицька церква провадила в Кореї власні початкові та середні школи, заведення для дітей, доми для старців, шпиталі й інше.

Мистецтво в Кореї розвинене досить високо. Славна святиня в Кіото (столиця Японії від 710 р. до 1858 р.) була декорована корейцями. Славна порцеляна Сатсума походила від корейських ремісників. Таксамо відомий з краси корейський виріб ложок чи взагалі накриття до столу, як теж домашнього умеб'ювання.

З СІРОЇ ДАВНИНИ

Подібно, як історія Японії та Китаю, чи врешті взагалі більшості країн Далекого Сходу, так і історія Кореї губиться в темряві мітології. Згідно з повір'ям корейців основоположником Кореї мав би бути богом. Він зійшов на землю у формі повіву вітру і захопився красою дівчини, яку побачив над водами потоку. Недовго потім дівчина привела на світ сина Тангуна і цей „божий син” дав початок корейському королівству. Близько 1.000 років забрало Тангунові, щоб упорядкувати всі справи нового королівства. Виконавши цю велетенську роботу, він вернувся зповоротом до неба.

Як подає корейська мітологія, початок корейської держави мав би датуватися з 2333 р. перед Христом — це приблизно в ті часи, коли в Єгипті будувались славні піраміди Хеопса. Але з тих часів Корея не має ніяких історичних пам'яток, а ціла історія тих часів — це тільки мітологія та усні передання.

Деяко певніші дані з історії корейського царства — це вістки про криваві міжусобиці та оборонні війни. В 589 р. перед Христом напали на Корею китайці, але напад не був удачний. У цій боротьбі мали б брати участь 300.000 жовнів. Пізніше китайці мали вислати мільйонову армію, але той похід теж не був удачний, бо китайці в більшості мали бути озброєні тільки в прапори, барабани та сурми.

Десь на переломі 4 і 3 ст. започаткувалася перша корейська царська династія. На території теперішньої Кореї жило багато різних племен до того часу, які воювали зі собою, а об'єднання всіх племен в один нарід — це був дуже довгий і складний процес — наступив приблизно в тому часі, коли китайці мурували свій славний оборонний мур. З одного боку громадянські війни, а вслід за тим занепад внутрішньої відпорної сили, з другого ж знову боку багатства Кореї завжди притягали до себе увагу сильніших сусідів. Китай, що був тоді вже імперією, нераз вмішувався у внутрішні справи Кореї, вважаючи її до певної міри своєю провінцією. Корейці запросили на свій престіл Сілла, який уклав договір приязні з сусіднім Ки-

таєм і одночасно відкрив широко браму для китайської економічної та культурної експансії в Кореї.

В 1231 р. на Корею напали монголи під проводом Джінгісхана. Корейці довго та завзято боронилися перед монгольськими ордами і врешті війна закінчилася угодою: корейці не скажітулювали, лише добровільно визнали зверхність Джінгісхана й прийняли до себе його намісників. Монголи готовилися до нападу на Японію, яка безперерійно непокоїла Корею, і тому Джінгісхан заставив корейців будувати велику флоту. Напад на Японію не вдавсь, монголи мусіли залишити Корею.

В шіснадцятому столітті японці пробували зайняти Корею, але корейцям прийшли в допомогу китайці й напад відбито. Нова корейська династія започаткована була в 1392 р. по Хр. і вона володіла Кореєю аж до 1895 р., зглядно до 1910 р. В міжчасі ще в XV ст. один раз були японці окупували цілу Корею, але там вони довго не втрималися. Щоб забезпечитися з боку Японії, Корея піддалася під протекторат Китаю, який мав її боронити перед ворогами. Але цей китайський протекторат був тільки номінальним та корейці жили своїм власним державним життям.

У 1871 р. надбережна корейська артилерія обстріляла американські кораблі, що вступили в територіяльні води Кореї. У відплату американська морська піхота перевела пацифікаційну акцію на побережжях Кореї, але Америка не закріплювала там за собою ніяких корейських територій чи особливих впливів.

Корейці, як і інші азійські народи, жили відокремленим життям від зовнішнього світу замкнені в собі, не впускаючи до себе чужинців. Від 1864 р., себто від дати, коли в імені малолітнього царя Лі-Хі, державою правив його батько Тай-Вень-Гун, ізоляція Кореї від зовнішнього світу ще більше загострилася. Чужинці, як і чужинна релігія (християнство) було ненавиджене і гостро переслідуване.

Прийшовши до повних літ, Лі-Хі перебрав 1873 р. в свої руки кермо держави. Ситуація внутрі країни змінилася, а вже три роки пізніше, бо 1876 р. Корею силою змушено, так само як і Китай та Японію, отворити свої кордони для торгівлі та людей білої раси. Це дата, коли властиво

європейські держави „відкрили” Корею. Але під політичним оглядом тільки Японія того самого року (1876) уклала з Кореєю договір, силою якого Японія визнала Корею самостійною державою, а в заміну за це Корея відразу відкрила для японської торгівлі порт Пусан, а в 1880 р. — Генсан. Для послаблення японського впливу в Кореї пекінський уряд доручив Кореї скласти договори з європейськими державами. Та все таки, хоч Японія мала великий вплив на Корею, особливо в південній її частині, де енергійно діяла велика кількість японських представників, проте з політичного боку перевага завжди була за Китаєм. Китайський представник у Сеулі завжди мав великий вплив і перед ним поступались і представники чужоземних держав, акредитовані при корейському уряді. Дипломатичний корпус в Сеулі складали тоді: міністер-резидент ЗДА, російський довіренник, англійський і німецький консули і врешті французький комісар. При корейському цісарі були також дорадники-чужинці: з початку німець фон Мемендорф, потім три американці.

Як давніше в Кореї перехреснувалися інтереси Японії та Китаю, так уже в XIX ст. виступає ще один партнер — Росія, яка під ту пору довела свої підбої аж до берегів Японського моря. Вже в 1880 р. вперше простягла руку по Корею. Якийсь Безобразов хотів Корею господарсько підбити для Росії. Тоді Росія навіть отримала певні концесії на ріці Ялу. Коли імперіялізм європейських держав шораз більше загрожував Східній Азії, Корея рад-не-рад ще більше узалежнювала себе від Китаю. Ослаблений Китай не міг захистити чи взагалі стати в обороні свого давнього васала. Тодішній керівник китайської закордонної політики мандарин Лі-Хуан-Ян обмежився тільки до поради корейському королеві Хію: „отрутою неутралізувати діяння отрути і протиставити ворогів один одному”. Але ця порада, зрештою не нова, („діли й пануй”) не принесла Кореї користи.

У травні 1882 р. перші склали договір ЗДА, далі Англія, Німеччина, Франція і нарешті в 1886 р. — Росія. Згідно цих договорів, без згадки в них про залежність Кореї від Китаю, корейці відкрили для зовнішньої торгівлі три порти і свою столицю.

Договори з чужинцями і впускення їх у країну обурили

всіх прихильників старини на чолі з Тай-Вень-Гуном. В 1882 р. японський амбасадор Ханабуса та його близькі мусіли зброєю прокладати собі шлях серед обуреного натовпу і утекти в Чимельпо англійським кораблем. Корейський уряд поспішив скласти своє вибачення Японії. Винуватця заколоту Тай-Вень-Гуна інтернували до 1884 р. в Китаю. Натомість в 1884 р. поплечники японців під проводом Кюм-Ок-Кюна счинили заколот і впродовж сімох днів володіли столицею Сеулом. Ворожо наставлене проти японців сеульське населення зробило проти-повстання і вигнало заколотників, а разом з ними і японців. Кюм-Ок-Кюн утік до Японії і там поселився, а 1894 р. виїхав до Шанггаю, де його вбив його ж земляк.

Залякавши Китай війною в 1885 р. Японія „визволила” Корею від залежності цісарства синього смока, визнаючи остаточно суверенність Кореї, але одночасно піддаючи її під свої впливи. У той час Корея стає тереном тихої, але завзятої і напруженої політичної та економічної боротьби Японії та Росії, як головними партнерами, хоч і Китай ще не зовсім вибув із гри і був ще поважним партнером. Але Китай щораз більше уступав зростаючій тоді в могутність Японії, яка перла до війни з Китаєм, щоб позбутися остаточно хоч одного партнера й як найскорше усадовитися в Кореї ще перед закінченням будови трансибірської залізниці, що отворала для російського імперіялізму нові можливості в поході на Схід. Ця загроза для Японії була поважнішою, як знемощений вже тоді Китай.

В липні 1894 р. почалися в південній Кореї повстання релігійної групи Тонг-Гак. На прохання самої Кореї уряд Китаю вислав на допомогу своє військо, повідомивши наперед про це Японію. Згідно з договором з 1885 р. Японія скористалась тим і почала щодалі більше надсилати до Кореї військові сили ніби для охорони японської місії, на що отримала право договором з 1882 р. після випадку з її амбасадором Ханабусою. Ця надсилка японських військ не припинилась і після здавлення корейського повстання. Бачивши те, Китай теж не переставав надсилати свої війська. Коли Китай відкинув пропозицію Японії, щоб зреформувати адміністрацію в Кореї, Японія 1 серпня 1894 р. виповіла війну Китаєві. Корея прогала цю війну враз з Китаєм, по якого боці стала і це стало початком

її цілковитого поневолення. Японія таки окупувала Корею.

В 1895 р. японці замордували жінку цісаря Кореї, а сам цісар оминув тієї самої судби, скрившись в російській амбасаді. В той час Корея була вже стратила свою аристократію, яка з'японізувалася, хоч самий цісарський дім був твердою остоею проти японізації і через це цісар і його двір втішалися великою симпатією і пошаною серед народу. А що їх улюблений цісар знайшов пристановище й захист в амбасаді російської імперії, з якою корейці в'язали свої політичні надії, всі симпатії очевидно звернулися теж до Росії, як такої.

Змагання Японії та Росії за владу над Кореєю прибирали на гостроті. В 1896 р. Японія запропонувала поділ Кореї на японський і російський протекторати, межі якими кордон мала творити 38-а паралеля, але Росія відмовилася від того, рахуючи, що вона сама проковтне цілу Корею. Так проблема 38-го рівнолежника не нова сьогодні, а війшла вже в історію. З військовим натиском в 1898 р. Росія виорендувала від Китаю на 25 років незамерзлі порти на Жовтому морю — Порт Артур і Дальній. В тім самім році ривалізуючі зі собою за політичні впливи в Кореї Японія та Росія уклали договір, який виключав вмішування тих держав у внутрішні корейські справи. Щоб пристосуватися до цього договору, а одночасно робити свою роботу, Японія змінила супроти Кореї свою політику й тактику й всю свою увагу звернула на оволодіння тією країною під господарським оглядом.

Бачучи назріваючий конфлікт між Росією та Японією, Корея в 1904 р. проголосила свою неутральність на випадок війни. Та все таки 38-ма паралеля була респектована Росією, хоч ще не проминуло 10 років, як Росія відкинула проєкт Японії щодо поділу Кореї на тій же паралелі. Цар Микола II уповноважив далекосхідне командування російський військ зачинати війну, якщо японська флота перейде 38-у паралелю вздовж західньо-корейського побережжя. Два дні пізніше японська флота збомбардувала Порт Артур.

У висліді японсько-російської війни 1904-5 рр. мировим договором у Портсмуті Росія приневолена була визнати інтереси Японії в Кореї, зобов'язуючися одночасно не втручатися в справи Кореї. Тоді теж Росія мусіла від-

дати Японії ці два порти, вимушені від Китаю 1898 р., як теж південну частину острова Сахалін. Сама Корея, яку Японія вже в час війни окупувала, стала японським протекторатом.

Хоч корейці знані були з своєї миролюбности, товариськості й гостинности, то з другого боку були теж знані як такі, що для всякої накиненої собі силою влади вони небезпечні. Знали про це дуже добре японці, які в час першої окупації зі страху перед корейцями дозволили їм мати в хаті тільки один кухонний ніж на три корейські родини!

В 1906 р. вибухає перше повстання корейців проти Японії. В червні 1907 р. даремне корейський цісар апелював до II. міжнародної конференції в Газі. Ще того самого року розпущено на наказ Японії корейську армію. Коли в 1910 р. під натиском останній корейський цісар зрікся престолу, Корея увійшла як складова частина Японії, як її генерал-губернаторство. Генеральний губернатор і одночасно головнокомандувач мав право **видавати закони та визначати суддів**, а відповідальним був безпосередньо перед японським цісарем. З 13 корейських провінцій в 7-ох рядили японські губернатори. Корейська Центральна Рада не мала ніякого значення. Навіть у повітах і по селах, де за феодалного панування корейців було кінечне самоуправління, місця були обсаджені японцями. Японці почали в Кореї безконтрольно господарити. Це безконтрольне господарювання тривало аж до її кінцевої програної 1945 р.

ПІД ОКУПАЦІЄЮ ЯПОНІЇ

У відповідь на формальне прилучення Кореї до Японії, проголошене 1910 р., корейці підняли знову повстання. Але при допомозі кривавих розправ Японія здавила його, усталюючи в країні режим насильства й терору. Корейську економіку підпорядковано японській економіці і пристосовано її до плянів Японії.

Не дивлячись на високу корейську культуру, японці повели насильну японізацію Кореї. В школах заборонили вони вчити по-корейськи, завели японські школи, корейцям дозволили вчитися тільки до закінчення середньої школи, замкнули корейцям доступ до високих шкіл і т. п. Японське військо й поліція залили Корею. Адміністрація опинилася теж в японських руках. Як господарили японці в Кореї свідчить факт, що бюджет Кореї під японською окупацією передбачав 1.5 мільйонів на шкільництво, а на в'язниці 26 мільйонів єн річно.

Тавро японізації впало не тільки на шкільництво та на перемену назв місцевостей, але воно дуже відемно відбилося на промислі та господарстві країни взагалі.

По першій світовій війні корейці захопилися були кличами самовизначення народів, що їх проголосив американський президент Вилсон. На мировій конференції в Парижі американці підпирали корейців, але Англія та Франція поставилася вороже до самостійности Кореї і залишили корейців під пануванням Японії. Корея опинилася в подібному положенні, як і Україна. Кличі про самовизначення народів, в які повірили народи, були тільки пропагандивними трюками. Союз Народів, до якого звернулися корейські патріоти, не хотів навіть прийняти на розгляд корейських петицій. Союз Народів не звертав уваги на ці петиції так само, як не звертав уваги й на українські петиції. В січні 1919 р. проголошено незалежність Кореї і створено в Шанггаї екзильний уряд у проводі з теперішнім президентом південно-корейської республіки д-р Сингманом Рі. Екзильний корейський уряд прийняв демократичні засади володіння.

Коо і Сингман Рі — це два визначні корейські націоналістичні діячі, що усе своє життя боролися за національну

корейську державу. Вже в 1899 р., себто на 22-му році свого життя, вбивши японського старшину, Кім Коо звернув на себе увагу корейського народу. Той старшина був причетний до вбивства корейської цісареві, а Кім Коо не завагався при вбитім ним старшині оставити записку зі своїм прізвищем, адресою і мотивами вбивства. Майже по дворічній побутті в в'язниці Кім утікає у перебранні буддійського священика в 1901 р. В 1917 р. починає наново свою терористичну діяльність; переніючися на терен Китаю. Опісля zorganizував він бомбовий атентат на японського мініс. закордонних справ. В атентаті згинув один японський генерал, поранено одного адмірала, а самому міністрові Шігемітсу бомба відорвала ногу. Та подія зробила з Кіма Коо корейського героя, якого вплив ще більше скріпився через його подруження з дочкою другого корейського героя Ен Чунг-кюін, який був вбив першого конституційного прем'єра Японії, князя Іто.

В 1935 р. проголошено програму організованого підпільного руху спротиву і з того часу корейці провадять вже організовано інтенсивну підпільну акцію проти окупанта. В 1942 р. створив він в Чункінгу т. зв. тимчасовий корейський уряд. Кім Коо впав жертвою вбивства з рук корейця в 1949 р.

Сингман Рі походить з давньої аристократичної корейської родини (нар. 1876 р.). Серед корейської аристократії панує неписаний закон, що діти аристократії чоловічого полу повинні стати вченими, а вчені мають володіти країною. Корейське прізвище Рі є І-Сунг-ман (родина І-Снуг-ман була при кермі корейської держави майже впродовж 300 років) і ця назва принята теж і в китайській мові, натомість в японській мові та назва писана як Рі. Як багато інших корейців, які жили або мали тісні зв'язки з Заходом, Рі змодернізував своє прізвище, під яким і сьогодні знаний.

Завдяки своєму батькові дістав він добру освіту в китайській мові (до сьогоднішнього дня пише клясичну китайську поезію). Хоч він мав гарні досягнення в науці не добився вчасніше більш впливового уряду в адміністрації Кореї. Під кінець ХІХ ст. Корея була ще вправді позірною самостійною країною, але під сильним тиском Росії та Японії. Зрозумівши тоді, що освіта й культура Західного

світу як теж знання європейських мов стане в пригоді в майбутньому став він студентом університету в Сеулі, який провадила методистська місія. Там він запізнався не тільки з західньою культурою і англійською мовою, але й з християнством і політичними науками. Побут у тому університеті мав на нього великий вплив. Він прилучився до Незалежного Клубу, національної організації, яка домагалася реформ і демократичного правління. Його заходами постав вже в 1895 р. перший корейський щоденник, в якому гостро виступав проти зростаючих впливів чужих держав (Росії та Японії) в Кореї та перестерігав своїх земляків перед загрозою з боку тих держав.

За участь в одній студентській демонстрації проти уряду його арештовано 1897 р. В часі слідства піддано його важким тортурам, а по шістьох місяцях слідства й тортур, засуджено його на досмертну в'язницю. У в'язниці написав він книжку „Дух незалежности” (The Spirit of Independence), завдяки якій став він духовим провідником національного руху в Кореї. В тому самому часі став він християнином-методистом. У час японсько-російської війни (1904-5 рр.) на короткий час прийшли до більшого впливу в Кореї націоналісти і це, як теж завдяки хаосові, який тоді панував у Кореї, Рі опинився на волі. Його вислано як спеціального посла до Америки. Але його місія в Америці не увінчалася успіхом, бо перемігши Росію, Японія дістала вільну руку від Америки в Кореї з умовою, що Японія не мішатиметься до справ Філіпін.

Рі залишився в Америці і присвятився науковим студіям, здобуваючи один по одному наукові ступні в гарвардському університеті. Щоб досягнути титулу доктора філософії, мусів він перебороти чималі труднощі, бо декан філософічного факультету не визнавав його академічне підготування вистачаючим. Тоді він на свою оборону таке писав про себе: „Побіч моєї матірної мови..., в якій я знаний, як добрий письменник... знаю ще китайську літературу, класику, історію, філософію і релігію. Японська, англійська та французька мови теж на моїм конті знання чужих мов.” По цьому листі — його допущено захищати докторську дисертацію.

У 1910 р. вернувся Рі до Кореї, але як урядник УМСА.

Побут його в Кореї не належав до приємностей, бо на кожному кроці слідила його тайна політична поліція. А слідили його не тільки, як корейця — націоналістичного діяча, але й як християнина. В 1912 р. земля під ногами йому вже горіла в Кореї, але з неї видістатися міг тільки за допомогою місіонарів. Тоді він виїхав на шість місяців на Гавайські острови. Там, під впливом науки Конфуція перенявся пацифістичними ідеями і саме його постава мала великий вплив на т. зв. пасивну революцію, що проявилася в проголошенні декларації самостійності в 1919 р. в Сеулі й інших більших містах Кореї. Хоч в обороні декларації незалежності Кореї не впали стріли, Японія відповіла масовими арештами корейських патріотів (коло 200.000 тоді арештовано) та езекуціями (около 7000 вбито). Т. зв. пасивна революція як теж і японські репресії викликали закордоном певні співчуття та симпатії.

Провідники націоналістичної Кореї, рятуючи себе перед арештом чи навіть смертю, мусіли шукати схоронища в Китаю, де й зібралися в Шангаї. За голову Рі японці наклали нагороди 300.000, то все таки його перепачковано в домовині до міжнародньої зони Шанггаю. Там в ново-зорованім корейським екзильнім уряді став він першим президентом Кореї.

Дальших двадцять років його трудного життя проминуло на поїздках до різних урядів, що могли б мати якийнебудь вплив чи відношення до незалежності Кореї, передаючи їм різні меморіали та заяви, бере участь в міжнародніх конференціях, домагаючися там визнання самостійності Кореї. Рі був надалі сторонником пасивного спротиву у той час, коли інші корейські патріоти й політики схилилися радше до збройної боротьби. Перебуваючи в Женеві (Швайцарія), де саме радила Ліга Націй, Рі оженився з австрійкою Францішкою Доннер. Вона, як практична німкня, нераз латала надшерблені фінанси корейського політика.

У 1939 р. Рі враз зі своєю дружиною повертається до ЗДА, де діє як представник корейського провізоричного уряду і провідник всего корейського руху в ЗДА. По програній Японії в другій світовій війні Рі вертається до Сеулу ентузіастично витаний корейськими патріотами. Корейські комуністи відразу поставилися вороже до нього.

Вони висунули закид, що Сингман Рі став вже сам чужинцем, перебуваючи впродовж 35 років на чужині, а до того жонатий на чужинці. У час повороту Рі до Кореї американська окупаційна влада в Кореї мала зареєстрованих вже в себе 205 політичних корейських партій. Очевидна річ багато з них були про-комуністично й про-російського настановлення.

Кожна спроба спротиву корейців діставала рішучу й brutальну відповідь японців, які всякі самостійницькі тенденції нищили в зародку й жорстоко переслідували. При одній такій спробі японці вирізали безпощадно 50.000 корейців. Тому багато корейців емігрувало чи то на територію Росії чи до Манджурії. В Манджурії жило приблизно два мільйони корейських емігрантів. Коли Японія заняла і Манджурію, корейські емігранти перейшли частина до Китаю, друга частина вступила до тодішніх підпільних комуністичних організацій. За час своєї боротьби з японцями вони набули вправ в боротьбі й сьогодні зараховуються до найкраще вправлених партизанів у світі. У висліді того сьогодні корейці творять ядро комуністичної армії в Манджурії і їх Москва перекидає до бою з американцями в Кореї.

На окрему згадку заслуговує роля Кореї в планах Росії. Втікаючи перед японцями великі маси корейських емігрантів опинилися на території Росії. По Першій Світовій війні, коли Японія криваво здавила повстання корейців, корейські емігранти далися взяти на московську пропаганду, яка обіщувала кожній нації свободу, проповідувала братерство народів усього світу і т. п. („вплоть до отделеніе“! Корейці пішли були до советських військових загонів на Далекому Сході й допомогли большевикам в значній мірі зліквідувати військові формації білих москалів, що хотіли відбудовувати російську монархію. Не без участі корейців Москва зліквідувала і влучила в склад московської імперії і Зелену Україну, яка теж в той час проголосила своє право на самоуправу.

По закінченні Першої Світової війни, здавалося, що проблема Кореї остаточно і назавжди розв'язана, а судьба корейців припечатана. Японія твердо стала ногою в Азії, що стверджено договором з Вел. Британією. Бувши в час Першої Світової війни союзником західних держав, ви-

йшла з неї з новою добичю в формі мандатів над частиною німецьких посіlostей на Тихому океані, заняла Манджурію (1931 р.) і безпосередньо загрозила панованні Китаю в Азії. Це все відбирало корейцям цілковито надію на те, що колись скінчиться панування Японії над Кореєю. Але корейські патріоти не склали зброї. Японізація Кореї йшла скорим темпом, не зважаючи на чинний спротив корейців. Найкращим доказом японізації є те, що в 1939 р. в Кореї було вже 650.000 японців в порівнанні до 171.000 японців в 1910 році.

В Другій Світовій війні, коли Японія стала по боці Німеччини та Італії, „прусаки Далекого Сходу”, як називали японців, понесли страшну поразку, погребавши під руїнами Гірошіми всі надії на „новий лад” в Азії. По блискучих осягах в Перль Гарбор і в Сінгапоре, по опануванні океанів і майже в безпосередній загрозі Сиднею і Сан Франціско, наступив час ступневого відвороту японців на всіх фронтах, а атомові бомба, скинена на Гірошиму, принесла зі собою безумовну капітуляцію Японії. В тім самім моменті зродилася наново проблема Кореї і з часом виростала до питання, що сталося ще одним пунктом спорів і боротьби в лоні недавніх воєнних союзників. З капітуляцією Японії Корея була звільнена, а 7-го вересня 1945 року на південному узбережжі Кореї висадовилися американські військові частини, які згодом стрінулися на 38-ій паралелі зі советськими „визволителями”. Двоподіл Кореї став доконаним фактом і джерелом трагедії братовбивчої війни, яка розгорілася на добре в червні 1950 року.

У КРУТІЖІ ЧУЖИХ СИЛ

Ще в часі тривання Другої Світової війни на конференції в Каїро (1943 р.) ЗДА, Великобританія і Китай устійнили, що Корея отримає незалежність „у відповідний час”. В цій конференції СССР, який зберігав ще мир з Японією, хоч у війні проти неї стояли тодішні советські союзники, участі не брав. Умови договору в Каїро СССР прийняв щойно в 1945 р. на конференції в Потсдамі. На цій конференції росіяни звернулися за американською помічю на Кореї. Америка відкинула цю пропозицію, передбачаючи тоді інвазію з чотирьох головних найбільш на південь висуненого острова Японії Кіушу й заангажовання там всіх своїх сил, які мала до диспозиції. Коли Японія попросила мира, американський уряд визнав можливим вислати збройні сили на Корею. Наказ, що окреслював, де й кому мають піддатися японські війська, передбачав тимчасову лінію на Кореї. Тимчасом наприкінці воєнних операцій СССР несподівано вступив до війни проти Японії. В кілька днів потім Японія скапітулювала і події так швидко покотилися, що не було часу вже окремо договорюватися про незалежність Кореї.

Конференція в Ялті признала, що Корею окупуватимуть ЗДА в південній її частині і СССР в північній частині. Американські відділи випузилися на південних берегах Кореї 7 вересня 1945 р., а натомість советські війська опанувавши Манджурію, вмашерували до північної Кореї. Обі армії стрінулися на 38-ій паралелі, а що окупація була передбачена на короткий час, 38-ма паралеля стала тимчасовим кордоном окупацій. Можливо тому, що історія 38-ої паралелі мусіла бути знана росіянам, Сталін без застережень погодився на демаркаційну лінію на 38-ій паралелі.

На конференції міністрів закордонних справ ЗДА, Великобританії і СССР в грудні 1945 р. в Москві згідно порішено, що Корея мусить стати самостійною державою з демократичною формою правління. Це мало переводитися ступнево в життя, а для розроблення докладнішого плану створено мішану комісію окупаційних властей в Кореї — американської та советської. Мішана американсь-

ко-советська комісія мала притягти до співпраці корейських політичних діячів. Така комісія мала опрацювати проект для створення самостійної корейської держави, а тимчасове управління впродовж п'яти років мали б виконувати ЗДА, Великобританія, Китай і СССР.

Але проблема Кореї стала предметом розгри між ЗДА і СССР. При чім на заході розуміли, що утворенні такого уряду повинні взяти участь всі демократичні партії країни, совети натомість визнали, що єдині „демократи” — це комуністи. Конференція в Сеулі в 1946 р. не дала ніяких вислідів. Не принесла порозуміння ані в справі виміни сирівців між обома частинами Кореї, ані в справі взаємного доповнювання себе середниками харчування, ані в справі валюти, ані врешті в справі поштової комунікації. З цього часу Москва почала перетворювати Північну Корею на свого сателіта, відтявши її герметично від Південної Кореї.

Другий етап переговорів в справі Кореї — це час від 20 березня до 6-го травня 1946 р. Він теж з вини Москви не дав ніяких вислідів. Справа утворення провізоричного корейського уряду застрягла на мертвій точці. Переговори розбилися головню на питанні, чи в тих переговорах в справі майбутності Кореї мають брати участь, а опісля заняти евентуально становища в адміністрації країни ті корейські політики, які висказалися проти постанов Московської конференції з 1945 р. Совети рішуче тому спротивилися, натомість ЗДА хотіли притягнути тих політиків, як випробованих демократів. Переговори розбилися, а американська делегація зовсім усунулася з комісії, не мігши переламати опору советів. Командуючі обох окупаційних зон генерали Годже і Хрестяков почали шукати підтримки у самих корейців, втягаючи їх у безпосередні переговори. Від цієї саме хвилини судьба Кореї почала формуватися в двох окупаційних зонах однієї країни діаметрально різно.

Совети приступили негайно до большевизації країни, впроваджуючи урядження згідно з комуністичними російськими взорами. Це все переводять вони під плащиком усування японських впливів і нищення японських коляборантів з часів японського панування. Землевласників, що становили близько 10 відсотків населення і вважалися симпатиками Японії, вивлащено. Їх землю переняв т. зв. На-

родній Комітет, який створила комуністична партія. Промисел країни, який в більшості був опанований комуністами, передано до диспозиції іншої комуністичної експозитури, а саме робітничим комітетам. У внутрішнім політичній життю провід переняла комуністична партія, а представників інших партій зліквідовано.

В короткому часі совети поставили й узброїли сильну „народню армію” з 200.000 вояків з панцирною зброєю та літаками, все советського виробу. Більше як 50 відсотків всего північно-корейського імпорту з СРСР впродовж 1948-50 рр. становили машини й озброєння. Економічний плян Північної Кореї на 1950 р. творив з СРСР 77 відсотків всего північно-корейського імпорту.

Провідником скомунізованої частини Кореї став майже неписьменний Кім-Іль-Сунг, який в час китайсько-японської війни керував корейськими відділами по боці китайських комуністів. Військовий вишкіл перейшов він у китайських комуністів в Манджурії. Він став провідником корейської комуністичної партії та т. зв. Народнього Комітету. Його опорою є дві тисячі парашутистів, яких він сам вишколював в повстанській школі в Хабаровську. Його правою рукою став Моо Чунг, теж ярий комуніст.

Від 1945 р. себто від часу окупації Північної Кореї советами важко мати якінебудь офіційні дані про цю частину країни. Не дозволено там осістися якійнебудь дипломатичній місії чи то ЗДА, чи якої іншої західньої держави. Навіть комісії ОН заборонено туди вступ.

Політикою Північної Кореї керував СРСР через свого амбасадора в цій країні Терентія Штикова, а він стояв під наказами не тільки советського міністерства закордонних справ, але теж під наказами советського далекосхідного військового командування. Під наказами знову ж Штикова стояли 4.000-5.000 советських експертів в рільництві, промисловості, адміністрації та військових справах. Всі вони — це старшини високої ранги та довіреніки Кремля.

Очевидна річ, що й американці теж не дармували в своїй окупаційній зоні. Вони репатріювали частину японців, відкрили школи, завели правосуддя. Але замкнення доставки електричної енергії та промислових сировинців з Північної Кореї спричинили упадок господарського життя на теренах, якими адміністрували американські окупаційні

владі. Крім того по прибуттю американських військ до Кореї, корейці очікували повної свободи. Американська політика початково оперлася на адміністрації з часів японського панування, що відразу викликало невдоволення місцевого населення.

Коли на провідні становища вибилися два донедавна політичні емігранти — д-р Сингман Рі і Кім Коо, знані зі своїх протикомуністичних переконань, цей факт змобілізував не тільки комуністів, але й лівих взагалі і впхнув їх в обійми комуністів. Комуністи домагалися не тільки перебрання влади, але й усунення американців з Кореї, а це гасло особливо знайшло дуже податливий ґрунт у Кореї.

Упорядкування внутрішніх справ у Кореї утруднює теж партійне розбиття, яке вміло використовують комуністичні агітатори, поширюючи різні брехливі відомості, як теж викликаючи страйки в різних місцях американської окупації в Кореї.

Намагання об'єднати Корею відновлено в 1947 р. Тоді ще раз державний секретар ЗДА Маршал запропонував створити мішану комісію. Але й тим разом комісія скоро розпалася, не досягнувши нічого. Врешті справа Кореї опинилася в ОН. Загальне Зібрання ОН запропонувало під наглядом своєї комісії перевести в Кореї вільні вибори. Совети відмовилися впустити цю комісію до Північної Кореї, пропонуючи від себе відтягнути окупаційні війська як советські, так і американські. Тоді зібрання ОН порішило перевести такі вибори в самій Південній Кореї.

Першого травня 1948 року російсько-большевицькі агенти зформували уряд Народньо-Демократичної (Північної) Кореї зі столицею в Пйонгянґ, а цей уряд очолив відомий вже комуніст Кім-Іль-Сунґ.

В половині серпня того самого року під контролею комісії ОН обрано уряд для Демократичної (Південної) Республіки Кореї. Президентом з каденцією на чотири роки обрано д-ра Сингмана Рі, якому сьогодні вже 75 років. В той час, коли большевики в Північній Кореї поставили з першого ж дня добре вишколену й озброєну велику армію, в Південній Кореї зорганізовано слабеньку озброєну армію (96.000), яка мала виконувати тільки функції порадкової поліції. Отже її озброєння було й від-

повідне до завдань: легка зброя, рушниці, кулемети та небагато старої американської артилерії. Панцирної зброї і летунства там зовсім не було.

Вже недовго по відтягненні окупаційних військ (ЗДА відтягнули свої війська в червні 1949 р., залишаючи на місці тільки небагато військових дорадників) корейські комуністи розкрили свої карти. На тимчасовім внутрішньокорейським кордоні приходило часто до кривавих сутичок, провокованих загонами з Північної Кореї. Південну Корею засипувало большевицькою пропагандивною літературою. На російсько-советських кораблях корейці з півночі висаджували невеликі десанти партизанів, які спричинювали неспокої й тим перешкоджували остаточному зорганізованню південної частини Кореї.

Врешті коротко перед агресією (в половині червня 1950 р.) радіо зі столиці Північної Кореї отверто проголосувало, що ціла Корея мусить бути об'єднана під одним урядом (цебто комуністичним!). Агресія почалася ранком 25 червня 1950 р. Корейська війна, викликана московсько-большевицькими імперіялістичними затіями, стала початком Третьої Світової війни. Історія Кореї входить в нову свою фазу, а корейський нарід кує свою судьбу на побоевищах корейських гір.

Я. ПОГОРЕЦЬКИЙ

НОТАР, КОМІСІОНЕР І ПОСЕРЕДНИК КУПІВЛІ
ТА ПРОДАЖУ РЕАЛЬНОСТЕЙ

Полагоджуємо справи новоприбулих,
спроваджуємо рідних з Європи.

582 Queen St. W. — Toronto, Ont.

Tel.: WA 7207

дома: WA 6328

А Р К А

НАЙКРАЩА УКРАЇНСЬКА КНИГАРНЯ В ТОРОНТО

продає всякі українські й чужинецькі книжки, брошури, канцелярійне приладдя, всякі часописи й видання, вишивки, різьби, альбоми, касетки, грамофонні кружки з найкращих арій та композицій найвишніших українських співаків. Висилає на замовлення до бібліотек і поодинокі всі бажані книжки тощо.

Адреса:

„ARKA” — 204 Bathurst St. — Toronto, Canada

Telephone: PL 7061

УКРАЇНСЬКИЙ UKRAINIAN TOILER РОБІТНИК

НАЙСТАРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ЧАСОПИС ДЕРЖАВНИЦЬКОЇ ДУМКИ В КАНАДІ

ІНФОРМУЄ щотижня про найважливіші події в цілому світі.

НАСВІТЛЮЄ українське національно-державницьке питання.

ВЧИТЬ І ПОЯСНЮЄ, як організувати та якими шляхами йти до відбудови українського національно-державницького життя.

ПОМІЩУЄ статті найвизначніших українських державників і співробітників.

ПОДАЄ найновіші вістки й пильно слідкує за кожним проявом з українського громадського життя.

ДЕРЖИТЬ постійний зв'язок з українськими радіовисильнями в Канаді й Америці.

**ПЕРЕДПЛАТА В КАНАДІ ТІЛЬКИ \$2.50
В ІНШИХ КРАЇНАХ \$3.00 ЗА РІК**

Д Р У К А Р Н Я

ВИКОНЮЄ всякі друкарські роботи в однім або більше кольорах, на час, фахово й дбайливо по уміркованих цінах.

ПРИЙМАЄ замовлення з провінції і викінчену роботу персилає поштою.

ЗВЕРТАЄ особливу увагу в друкуванні афішів, проспектів, запрошень, повідомлень, програм, брошурок, білетів, книжок і т. п.

У всяких друкарських справах вдавайтесь до:

UKRAINIAN TOILER
362 Bathurst St. — Toronto, Ont., Canada
Telephone: WAverley 4133